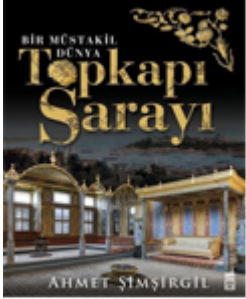

Bir Müstakil Dünya Topkapı Sarayı

Osmanlı padişahlarına dört asra yakın hizmet veren Topkapı Sarayı, Marmara ve Boğaziçi'ni aynı anda görebilen ve eskiden şehrin son derece müstesna ve her türlü tabiat güzelliğine sahip bir alanına inşa edilmiştir. Burası, bir kısım yazarların ifadeleriyle, dünyanın en güzel, en latif ve gönül alıcı yeridir.

Yaklaşık yedi yüz bin metrekarelik bir alana yayılan sarayda ilk yapılaşma Fatih devrinde başladı ve gelen her padişahın ilave ettirdiği fevkalade güzel yapılarla muazzam bir saray manzumesi oluştu.

Topkapı Sarayı uzaktan seyredildiğinde; eski devir ve günümüz saray modellerinden ziyade, sanki bir mektep ve medreseyi canlandırmaktadır. Gerçekten de bu fonksiyonları dolayısıyla emsallerinden özellikle ayrılacak, geçmişte ve gelecekte ikinci bir numunesi görülemeyecektir.

Topkapı Sarayı Bâb-ı Hümâyûn, Bâbüsselâm ve Bâbüssaâde denilen üç ana kapı ile dört avlu, Harem ve Hasbahçeler'den meydana geliyordu. Etrafı, Sûr-ı Sultanî denilen bin dört yüz metre uzunluğunda yüksek bir duvar ile çevrilmiştir. Burası âdeta saray değil, müstakil bir dünyadır.

Bâb-ı Hümâyûn'dan Bâbüsselâm'a kadar uzanan dış avlu, her türlü faaliyetin merkezidir. Şikâyeti olanların ve adalet aramaya gelenlerin müracaatlarını sunacakları Deavi Kasrı buradaydı. Hastanesi, fodla fırınları, sarnıç ve su kuyuları, sim sakalar, hasırcılar, odun ambarı ocakları ve darphanesi ile bu avlu, her gün hummalı bir faaliyetin ve renkli bir hayatın merkezi konumundaydı.

İkinci Avlu'da yer alan Dîvânhane, önemi dolayısıyla meydana da adını vermiştir. Dört yüz yıl dünya siyasetine buradan yön verilmiştir. Âdeta dünyanın kalbi burada atardı. Dîvânhane'ye gölgesi vuran Adalet Kasrı, burada zulmün ve haksızlığın olmadığını vurgulamaktadır. Dîvânhane'nin ön yüzündeki bir kitâbede bu husus şöyle ifade edilir:

Felekler bu yüce kubbe altından ibarettir,

Adalet olmasa bu köhne kubbe ayaklar üzre durmaz.

Enderun'a girişi sağlayan Bâbüssaâde Kapısı bayram, cûlus ve sefer merasimi gibi nice görkemli alaylara şahit olmuştur. Enderun ise, padişahın yaşadığı bir mekân olmanın ötesinde asıl olarak, Osmanlı Devleti'nin en yüksek mektebidir. Dünyanın en zeki çocuklarının yaşadığı, eğitim aldığı ve ileride en yüksek mevkilere gelmek üzere yetiştirildiği bir mekânlar manzumesidir.

Bu alanın hemen dışında, her biri bir sanat harikası olan köşkler boy göstermektedir. Nihayet padişahın validesi, eşleri, çoluk çocuğu ve hizmetlileri ile yaşadığı özel Harem bölümü... Yıllarca yanlış tanıtılan ve yorumlanan mekânların gerçek yüzü ilmî araştırmalar neticesinde, günümüzde bütün açıklığıyla ortaya çıkmış bulunmaktadır. Harem bölümü de aynen Enderun gibi yüksek bir ilim ve kültür mektebidir.

1854'te **Sultan Abdülmecid**, Dolmabahçe Sarayı'nı yaptıırıp resmi sarayı buraya taşıyınca, Topkapı Sarayı artık mukaddes emanetlerin ve iç hazinenin korunduğu, belli günlerde padişah tarafından ziyaret edilen bir mekâna dönüşmüştür. 3 Nisan 1924'te ise müze haline getirilmiştir. Günümüzde Osmanlı döneminin zenginliğini, haşmetini ve gücünü yansıtan, hazinelerinin sergilendiği bir mekân olarak varlığını devam ettirmektedir.

Böylece Topkapı Sarayı, neredeyse Osmanlı medeniyetini bir bütün halinde tüm ihtişamıyla ve zarafetiyle gözler önüne sermekte ve bize dillendirmektedir. Eserin en önemli taraflarından biri de, şüphesiz saraydaki hemen her eserin üzerindeki kitâbelerinin hem aslı, hem de günümüz Türkçesiyle okuyucuların istifadesine sunulmuş olmasıdır.

İşte tarihinden günümüze Topkapı Sarayı'ndaki mekânların, köşklerin, odaların, hücrelerin tarihî fonksiyonları, mimari özellikleri, maksadını ifade eden kitâbeleri, sarayda yaşayanların hayat tarzları, hizmet birimleri, sınıfları ve günümüzdeki konumu ile dünden bugüne sarayın uzun serüveni...

Prof. Dr. Ahmet şimşirgil